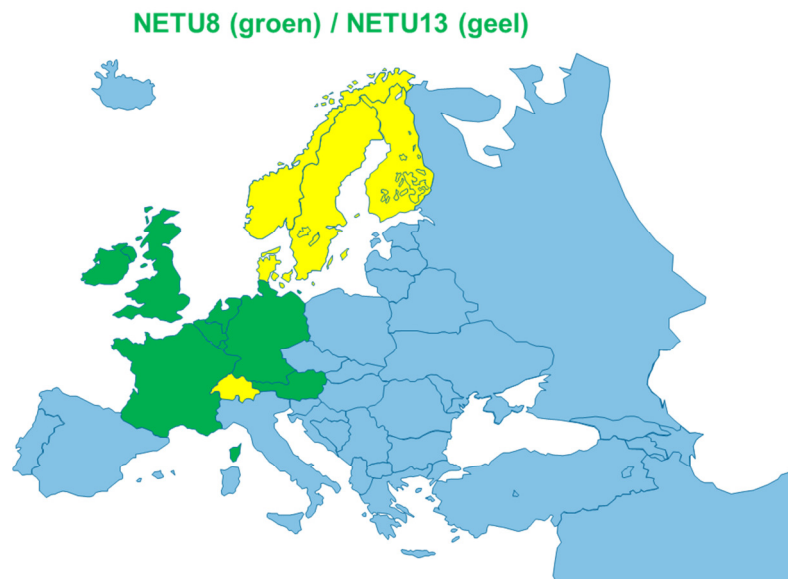

Welke landen heeft Nederland economisch nodig na het potentieel uiteenvallen van de EU? (Jalta, 22 juli 2016)

De principiële keuze die het Britse volk heeft gemaakt om uit de EU te treden heeft ontegenzeggelijk een impact op de Britse economie. Horror verhalen wisselen stuivertje met handelsoptimisme in de media, vooralsnog is de impact op de Britse handel op de lange termijn onbekend. Eén ding is wel glashelder: het economische thema zal een hoofdthema zijn tijdens eventuele volgende Europese referenda. Binnen de brede economische discussie is voor Nederland de handelscomponent van belang. Vandaar dus de algemene vraag: Is de handel met de EU eigenlijk wel zo van belang voor Nederland? Meer specifiek: welke landen zijn cruciaal? En hoe kunnen we de handel met het Verenigd Koninkrijk als een van onze belangrijke handelspartners succesvol houden?

Granularity

Nederland is een handelsland bij uitstek. Vorig jaar werd er voor 377 miljard euro aan goederen en diensten geïmporteerd en voor 425 miljard euro geëxporteerd. Als de totale handel wordt uitgedrukt als percentage van het nationale inkomen, dan hoort Nederland bij het hoogste van de wereld: de waarde van onze export is 62% uitgedrukt in het bruto nationaal product. In vergelijking met bijvoorbeeld Duitsland (30%) en Amerika (8%) is onze economie heel erg open. Een klein zijstap: deze ratio verklaart ook gedeeltelijk Trump zijn "America First" these: Amerika exporteert eigenlijk maar minimaal. Maar om dan in één adem te roepen dat Nederland de hele EU nodig heeft voor de handel is weer net een te boude uitspraak zonder echt in de getallen te duiken. McKinsey heeft enkele jaren geleden een zeer lezenswaardig boek uitgebracht met als titel "The granularity of growth", waarbij wordt beschreven dat er bij veel analyses op het onjuiste niveau wordt gekeken. Zo kan je met een goede doorsnede bijvoorbeeld als bedrijf nog steeds groeien in een dalende markt, als je maar het juiste klantensegment te pakken hebt. Als voorbeeld: de Nederlandse consumptie van volle melk daalt, terwijl de consumptie van organische halfvolle melk stijgt. Zo ook met de handel. We hebben de handel naar de EU absoluut nodig. Hebben we alle landen nodig? Nee, absoluut niet.

Grootste landen in absolute zin

Zoals in veel economische analyses (bron: CBS over het jaar 2015) geldt ook dat Nederland met een selectief aantal landen heel veel handel wordt gedaan en met de rest er slechts weinig handel is (Pareto). Zo zorgt in Nederland de top20 landen voor 80% van de handel in 2015. Een analyse van de Nederlandse handel van 2015 laat zien dat in

de top 20 landen waar we naar exporteren, acht landen voorkomen die niet in de EU zitten (plek 5: US, 9: China, 12: Zwitserland, 14: Turkije, 17: Rusland, 18: Zuid Korea, 19: Singapore en 20: Noorwegen). De top 4 van EU landen bestaat uit: Duitsland, België, UK en Frankrijk. Over niet al te lang (na Brexit) staan er dus in de top 5 al twee landen die niet in de EU zitten. Daarnaast valt op dat de handel naar de meeste Europese landen af neemt. Zo nam bijvoorbeeld de export naar Duitsland vorig jaar af met 6% en nam de handel met België af met 7%. De handel met de UK nam 3% toe en de handel met China zelfs 8%. Het is belangrijk om hierbij wel blijven kijken naar de absolute handelswaarde. We exporteren voor bijna 100 miljard euro naar Duitsland, terwijl China nog maar 9 miljard euro is. Uit de analyse blijkt verder dat de sancties naar Rusland hebben geleid tot 30% minder handel naar Rusland, terwijl de handel met Turkije vorig jaar met 8% is gegroeid. Een opvallende positieve uitschieter is nog de export naar Israël met een groei van 28% in 2015.

Handelsunie

De nationalistische gevoelens in vele landen in de EU zijn de laatste tijd significant toegenomen. De gedachte dat de EU een uitdijend heelal moet zijn komt onder steeds meer druk te staan. Een veelal gehoorde wens is om terug te gaan naar een economische gemeenschap, net als de EEG. Er zijn daarnaast verschillende scenario's hoe de Euro kan ontwikkelen. Hoewel er veel kritiek is op deze Europese eenheidsmunt zou het ongewenst zijn om het kind met het badwater weg te gooien. De voordelen van een grote zone om handel te drijven zonder valuta verschillen, een stabiele munt met vergelijkbare landen heeft voordelen die te weinig aan de orde komen, zelfs in de reguliere media. Alles maar afschaffen is ook de weg van de minste weerstand, het is beter om de echte oplossing aan de te dragen en te kijken naar de getallen. En dan naar trends kijken en begrijpen waarom deze trends plaatsvinden.

Getallen en megatrends

Als we proberen om grote ontwikkelingen te duiden, dan zijn enkele zaken vrij duidelijk: de economische macht verschuift langzaam naar het oosten. Landen als China, Maleisië, Taiwan, maar ook vertraagd India worden steeds prominenter in de wereldhandel. Het aandeel van deze regio in de Nederlandse handel stijgt ook significant. Daarnaast zie je dat de handel met landen uit de EU gemiddeld afneemt. Qua absolute waarde zie dat de EU landen die rondom Nederland liggen van groot belang zijn. Hoewel Italië en Spanje handelsland nummer 6 en 7 van Nederland zijn (samen 30 miljard export), valt op dat Zuid en Oost-Europese landen eigenlijk niet significant van belang zijn voor de Nederlandse handel. Stel dat bijvoorbeeld China blijft doorgroeien met 8% per jaar, dan duurt het slechts 15 jaar voordat China de complete exportwaarde heeft ingenomen van Spanje en Italië samen. Wanneer een handelsstrategie tot 2030 voor Nederland zouden moeten worden ontwikkelen is het dus slim om de focus van de handel te leggen op de Noordelijke landen van de huidige EU en daarnaast het Noord Amerika (VS/Canada) blok, het verenigd Koninkrijk en Azië daaraan toe te voegen. Landen als Griekenland en Portugal, maar ook de nieuw toegetreden landen blijven interessant voor 'erbij', maar zijn niet de groeikernen in absolute zin (miljarden) dan wel relatieve zin (groei).

De noordelijke unie

Mocht er een Nexit-discussie ontstaan dan is samenvattend het volgende van belang om te onthouden in de EU-discussie: Nederland doet veel handel met de landen om ons heen. We hebben het dan specifiek over Duitsland, België, UK en Frankrijk. Het Zuiden en Oosten van Europa is minder van belang. Wanneer er een 3-tier systeem wordt gekozen, dan staan Spanje en Italië samen met bijvoorbeeld Polen op het B-lijstje. Gezien de economische ontwikkelingen en de lange termijn begrotingsdiscipline in de zuidelijke landen zou de concrete aanbeveling kunnen zijn om de grenzen van de Noordelijke unie in lijn te brengen met de handel en de bijbehorend eenheidsmunt.

Concreet betekent dit dan een North European Trade Union (NETU). Deze NETU8 bestaat dan uit: Verenigd Koninkrijk, Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk en Ierland. Het kan eventueel de NETU13 worden als Denemarken, Zweden, Finland, Noorwegen en Zwitserland mee willen doen). Het is discutabel of Frankrijk nou de juiste houding heeft voor deze unie gezien hun financiële instelling (laissez-faire). Echter vanuit de impact van de handel en de niet onbelangrijke stabiliteit in Europe lijkt een integratie toch voor de hand te liggen. Als daarnaast een dynamische analyse wordt gedaan op de handel tussen de bovengenoemde landen als cluster, dan blijkt dat al deze landen voornamelijk elkaar als top5 handelspartner hebben. Zelfs de impact van Spanje en Italië op Frankrijk qua export is minder dan 15%. Goed genoeg om het B-lijstje te halen, maar ze horen niet thuis in het hart van de Noord-Europese handelsstrategie.

Klein, maar fijn

Het ontbreekt aan een heldere Nederlandse lijn om de cruciale EU-hervormingen te starten. Dit moet veranderen. Nederland is een gidsland op vele thema's geweest in het verleden en dat schept verwachtingen. De inzet van Nederland dient deze Noordelijke unie te zijn met een bewaking van de buitengrenzen, zowel op het gebied van immigratie (grenscontroles) als op het gebied van import en export tarieven, waarbij de interne NETU-markt functioneert als ware het één land. Dit houdt in een vrij verkeer van personen, handel, met daarbij een eenheidsmunt: de sterkere variant van de Euro. Bijkomend voordeel van deze beperkte unie is ook dat er slechts weinig zuidelijke zeegrenzen te bewaken zijn, slecht een klein stukje Zuid-Frankrijk. Vrijwel alle buitengrenzen zijn landgrenzen, wat het makkelijker maakt om een streng doch rechtvaardig vluchtelingenbeleid te voeren. Het antwoord op de vraag: "Is de handel met de EU eigenlijk wel zo van belang voor Nederland?" is dus: met een selectief aantal EU-landen is dit zeer van belang. Het is dus zaak dat deze landen nog meer met elkaar gaan samenwerken, waarbij we afscheid nemen van de andere EU-landen die minder relevant zijn vanuit economisch belang. Dat de landen waar we dan afscheid van gaan nemen ook nog de problemlanden zijn op velerlei politiek terrein is daarnaast pure winst. De eerste stap op weg naar deze Noordelijke unie is dat de genoemde landen in de herfst van 2016 dit plan ontwikkelen. Als tastbaar bewijs en als ondersteuning van de Britse bevolking kunnen de landen van de NETU8 dan als groep hun artikel 50-brief inleveren in Brussel om zo een gezamenlijk uittredingsstrategie te ontwikkelen in de twee jaren erna. Het is overduidelijk dat het Verenigd Koninkrijk deze kijkrichting van harte zal ondersteunen als mogelijke uitweg van een van de lastigste politieke situaties in de geschiedenis. Aan de slag, Mark!

Dr. Rutger van den Noort is te volgen op twitter via @RutgervdNoort